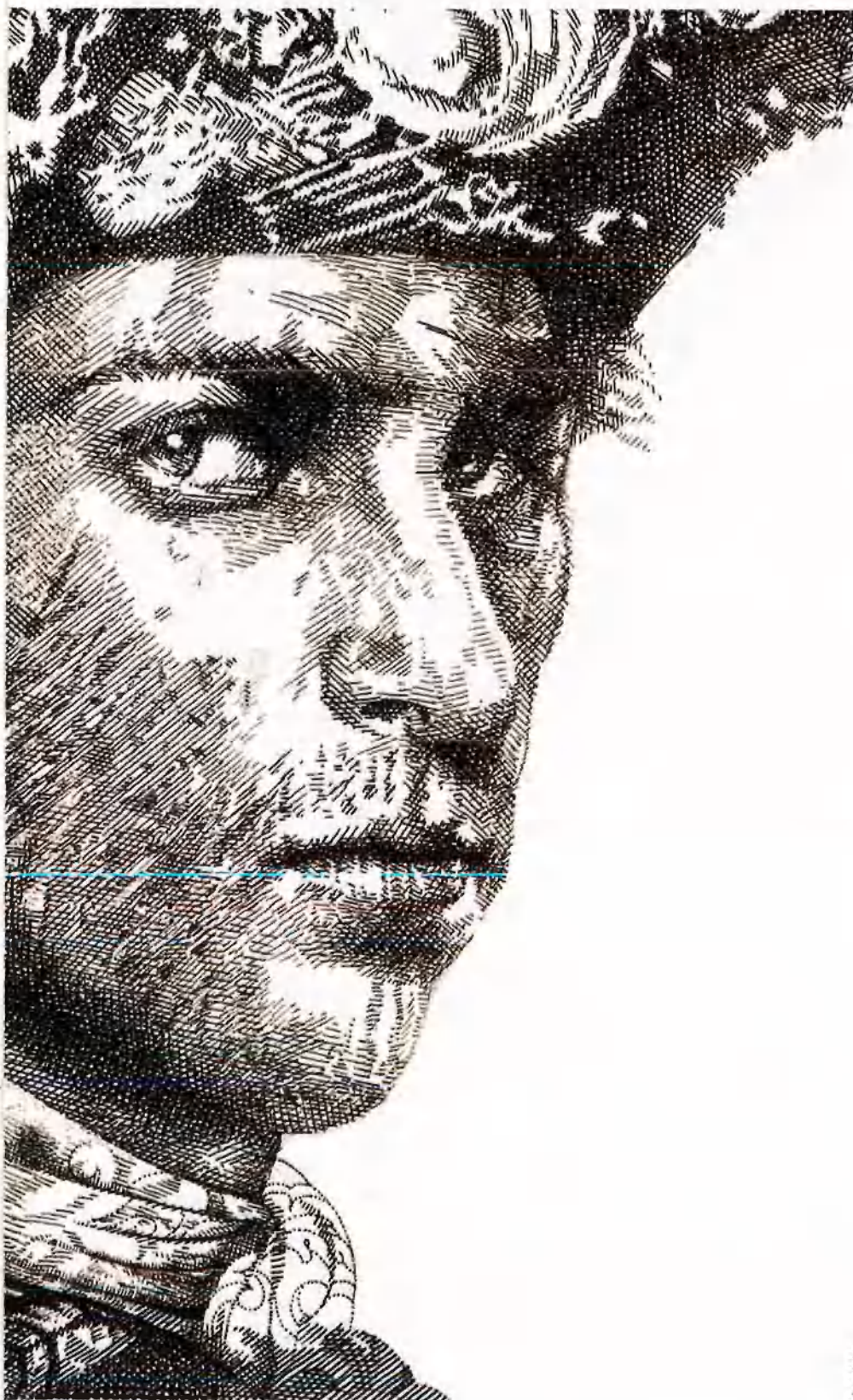

El gest de Basset

El general Joan Baptista Basset i Ramos, líder de la revolta maulet, ja té rostre: l'art de Manolo Boix ha creat gest al mite.

“És impressionant.” Vet aquí les paraules de José Luis Cervera la primera vegada que va tenir al davant l'imatge. Fins que ell no en va escriure la intensa biografia (*Basset: mite i realitat de l'heroi valencià*, Ed. 3i4), bé poca bibliografia en teníem, d'aquell fill de l'horta de València i general de l'exèrcit de Carles d'Àustria que desembarcà a Dénia, l'agost del 1701: l'home que, des d'allà, fou capaç de mobilitzar gent i esperances de l'actual País Valencià; el que València va rebre amb vítols i en qui Barcelona confiava després l'aferrissada defensa.

Ben mirat, per no tenir, no en teníem ni un retrat. Cap imatge amb la qual associar un nom que, malgrat els silencis de vegades estridents, continua viu en allò que s'ha anomenat “imaginari col·lectiu”. Per això, a redòs de les commemoracions que s'enceten amb els tres-cents anys d'aquella guerra de Successió, Eliseu Climent, president d'Acció Cultural del País Valencià, se'n va anar un dia a parlar amb Manolo Boix. I la idea va prendre cos, exactament. Ulls.

Precisament és dels ulls, del primer que parla Cervera: “Impressionen, sí. I ho fan, les mirades de Boix: tinc un quadre que és tot ell una ala de coloma. És un racó, però, hi ha el cabot, dos ulls i l'ocell. Doncs aplega un moment que només et fixes en aquell detall de la cartonada: la resta és un prodigi de dibuix de detalls, però aquella mirada...”

Cervera va passar llargues estones parlant amb Boix. “Ell ja n'havia llegit, sobre Basset, i anava preguntant comentant. La conversa al seu taller ha estat un veritable plaer. I un honor.”

I continua: “És lògic que, a l'hora de fer el retrat d'una persona de la qual hi ha iconografia, intenteu cercar una imatge que aplegue els seus tre-

principals, l'època en la qual ha viscut.”

De descripcions físiques, ben poques n'hi ha. Se sap, per exemple, que tenia el cos colpit en mil batalles (“Vuit ferides greus, li comptaven, l'any 1699! I això, per a aquella època, és aviat dit!”); que era “un home foguejat, enèrgic” i –especifica– “endurit, no dur”.

I se sap també que una vegada va córrer la brama que havien alliberat el general Basset –detingut aleshores per ordres austríacistes: les mesures a favor de les classes populars no havien agradat als senyors del seu bàndol– perquè alguns ciutadans de València s'havien pensat veure'l en la figura espigada d'un oficial anglès (“Que se'n va anar corrents –riu Cervera– en començar a detectar el tumult, tement que li tocava el rebre si el poble s'adonava que no era el seu Basset”). En tot cas, apunta Cervera, l'aspecte de Basset “devia semblar exòtic o poc comú, per la roba d'oficial imperial o per la seua constitució”.

Per percebre'n trets i caràcter, Cervera, com en un joc de pistes documental, li ha anat resseguint les actuacions, les reaccions, reconstruint testimonis –i contextualitzant-los, tant pel que fa al temps com a l'interès: no debades sobre Basset també va actuar la llegenda negra propiciada pels cronistes del bàndol vencedor. Per exemple: “Sabem que no estava per brocs. Hi ha una escena molt vívida: quan l'avisen que l'anglès Peterborough ha enviat una tropa virregnal a escorcollar la casa on s'està la seua mare, Basset se n'hi va ràpidament i els en fa fora a galdades –riu Cervera–. Davant d'un acte que considera ofensiu ho té sempre clar: reacciona”. A l'hora de qualificar el seu caràcter, s'enumeren adjectius: sec, tallant, fort..., explosiu, fins i tot, en situacions que el contrarien. Però també en destaca Cervera “serenitat, prudència i valor excepcionals” (per exemple, resolgué amb calma un cas que hauria pogut acabar en escabetsina, ja en el moment en què les tropes borbòniques entraven a Barcelona, l'11 de setembre del 1714). O, encara, la “minuciositat extrema” i la “gran capacitat d'anàlisi” que es dedueixen dels seus informes tècnics sobre les fortificacions d'Orà, el 1698. Però si alguna cosa destaca del caràcter de Joan Baptista Basset és el seu poder de lideratge: “Mira –exemplifica Cervera–: com a enginyer militar, ha combatut

Un cop vist el retrat, no es pot pensar en Basset sense evocar el gest i els ulls –els ulls!– d'aquest dibuix a plometa

NÚRIA CADENAS

Manolo Boix i el seu retrat de Joan Baptista Basset: el creador amb la imatge que ha creat, plantejada “des del rigor d'una obra que pretenc que transcendesca”.

conduint l'avantguarda, entrant per boques de mines que en qualsevol moment poden esclatar, encapçalant l'avanç per obrir una bretxa. Ell es juga la vida, però ací no es tracta només d'anar al davant, sinó d'aconseguir que els teus et segueixquen, no siga que quan et tombes et trobes més sol que la una. I Basset ho tenia, això: a Dènia, a València, a Barcelona va ser un líder per a la seua gent”.

I de tot això i més coses, Manolo Boix n'ha fet un retrat. Tan convincent, a més, que un cop vist ja difícilment es pot pensar en Joan Baptista Basset sense convocar, amb el nom, el posat i el gest i els ulls –els ulls!– d'aquest dibuix a plometa que evoca l'aire del temps del personatge però que s'aboca amb insolència a la contemporaneïtat.

Si li pregunteu a Manolo Boix pel repete del primer traç, probablement us respondrà amb una història de Fellini: “Recorda una entrevista a la televisió, en blanc i negre: li pregunten com ho fa, per començar una pel·lícula, i ell respon: ‘Convocant una roda de premsa’.” I riu.

“Com comences a fer un retrat de Basset? Dient que sí i parlant de Basset.” Recorda que “ja el teníem musicat pels

amics d'Al Tall”: ara hi ha també el dibuix. Diu Boix, senzillament, que els dies que hi va estar treballant sabia que ho podria fer i el cas és que hi descobrim una especial potència en el traç i la intenció: “No sé si serà per Basset o senzillament perquè crec que hem d'aconseguir que els valencians que entenem el país d'una determinada manera puguem canviar el que tenim actualment. I canviar-ho radicalment.”

Recorda Boix un episodi de la vida del general maulet: empresonat a Segòvia i malalt “en una de les seues darreres cartes, demanava poder pintar”. Li calia pagar-se el menjar i li va semblar que així aconseguiria alguns diners. “I mira si li tenien por, encara a aquella edat, que li ho van negar per si aprofitava els dibuixos per enviar algun missatge...!” L'artista subratlla la paradoxa: “Si alguna cosa hi ha que un pintor vulga aconseguir a la vida és, precisament, transmetre missatges clars en el que pinta.” Ho ha fet, Boix, en aquest retrat? “Crec que sí, que ho he aconseguit. En la mirada de Basset: plena de raó.”

Núria Cadenas